

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Bank S.A. z siedzibą w W.

przeciwko J. W.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 31 października 2024 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Katowicach z 12 września 2016 r., sygn. I Nc 547/16:

- 1. oddala skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Katowicach I Wydział Cywilny (dalej: „Sąd Okręgowy”) nakazem zapłaty z 12 września 2016 r., I Nc 547/16 (dalej również: „nakaz zapłaty” lub „zaskarżony nakaz zapłaty”) w sprawie z powództwa Bank Spółka Akcyjna w W. (dalej: „powód”) nakazał J. W. (dalej: „pozwana”), aby zapłaciła na rzecz powoda kwoty: 65 674,42 CHF (sześćdziesiąt pięć tysięcy sześćset siedemdziesiąt cztery 42/100 franków szwajcarskich) z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego jednakże nie przekraczającymi wysokości maksymalnych odsetek za opóźnienie od dnia 4 września 2016 r. do dnia zapłaty, 5 363,74 CHF (pięć tysięcy trzysta sześćdziesiąt trzy 74/100 franków szwajcarskich) z tytułu odsetek umownych za okres od 1 sierpnia 2015 r. do 3 września 2016 r., 11,64 CHF (jedenaście 64/100 franków szwajcarskich) z tytułu kosztów, opłat i prowizji bankowych oraz kwotę 3 300,69 zł (trzy tysiące trzysta 69/100 złotych) tytułem kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniosła w tym terminie zarzuty.

Nakaz zapłaty Sądu Okręgowego został wydany w postępowaniu nakazowym przy następującym stanie faktycznym. Pozwana 23 maja 2005 r. zawarła z powodem umowę o kredyt mieszkaniowy „[...]” w CHF, Nr [...] (dalej: „umowa kredytu”). W związku z brakiem terminowej spłaty ciążących na pozwanej zobowiązań, powód pismem z 23 lutego 2016 r. wypowiedział przedmiotową umowę oraz wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 67 571,11 CHF wraz z odsetkami umownymi w terminie 7 dni, informując ją jednocześnie o możliwości zawarcia porozumienia lub ugody ustalającej warunki spłaty zadłużenia (w przypadku braku możliwości jednorazowej spłaty). Jednocześnie powód na podstawie posiadanych ksiąg ustalił, że na dzień 3 września 2016 r. na pozwanej ciążyło zadłużenie obejmujące należność główną w wysokości 65 674,42 CHF, odsetki umowne liczone od 1 sierpnia 2015 r. do 3 września 2016 r. w kwocie 5 363,74 CHF oraz koszty, opłaty i prowizje bankowe w kwocie 11,64 CHF.

W zaistniałych okolicznościach powód pozwem z 7 września 2016 r. w postępowaniu nakazowym wniósł o nakazanie pozwanej, aby zapłaciła mu kwotę 71 049,80 CHF z umownymi odsetkami naliczanymi według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w Bank S.A., stanowiącej każdorazowo czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego NBP w wysokości 10% od 1 sierpnia 2015

r., jednak nie więcej niż wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów prawa, tj. dwukrotność stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych liczonymi od kwoty 65 674.42 CHF w okresie od 4 września 2016 r. do dnia zapłaty oraz koszty postępowania sądowego według norm prawem przypisanych, w tym kosztów pełnomocnictwa w wysokości 17 zł oraz kosztów odpisów poświadczonych notarialnie pełnomocnictw' w wysokości 3 x 1,23 zł (łącznie 3,69 zł). W przypadku wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty powód wniósł o utrzymanie w mocy nakazu zapłaty. Powód na podstawie art. 481 § 1 k.c. domagał się zapłaty odsetek w wysokości 5 363,74 CHF oraz dalszych odsetek umownych od należności głównej liczonych od 4 września 2016 r. Powód wskazał nadto, że w związku z powstałym zadłużeniem skierował do pozwanej wezwanie do zapłaty z 23 lutego 2016 r., doręczone 4 marca 2016 r. Do dnia wniesienia powództwa pozwana nie podjęła próby dobrowolnego uregulowania zadłużenia, nie wystąpiła też z wnioskiem o zawarcie ugody. Jako podstawę prawną pozwu powód wskazał art. 485 § 3 k.p.c.

Odnosząc się do powyższego Sąd Okręgowy wyjaśnił, że stosownie do art. 485 § 3 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania, tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.), może wydać nakaz zapłaty, jeżeli bank dochodzi roszczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty. W ocenie Sądu Okręgowego wymogi wskazane w cytowanym przepisie zostały w niniejszej sprawie zachowane, ponieważ powód przedłożył wyciąg z ksiąg bankowych oraz dowód doręczenia pisemnego wezwania do zapłaty. W ocenie Sądu Okręgowego ustawodawca w art. 485 § 3 k.p.c. przyjął, że dokumenty tam wskazane są wystarczające do udowodnienia roszczenia w postępowaniu nakazowym. Wystarczające jest zatem udowodnienie okoliczności uzasadniających żądanie pozwu w granicach wyznaczonych specyfiką dokumentów wymienionych w art. 485 k.p.c. i dołączonych do pozwu. Sąd Okręgowy wyjaśnił nadto, że niezależnie od tego, że od 20 lipca 2013 r. dokument bankowy w postaci wyciągu z ksiąg banku, o którym mowa w art. 95 ust. 1 ustawy z 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2488 z późn. zm.; dalej: „prawo bankowe”),

w postępowaniu cywilnym jest traktowany jako dokument prywatny, to przepis art. 485 k.p.c. w dacie wydawania orzeczenia nie uległ zmianie, wobec czego wyciąg z ksiąg bankowych podpisany przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzony pieczęcią banku oraz dowód doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty stanowiły dokumenty wystarczające do wydania nakazu zapłaty. Zdaniem Sądu Okręgowego zachodziły zatem przesłanki do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie „art. 485 § k.p.c.”. Sąd Okręgowy końcowo podniósł, że pozwana nie wniosła zarzutów od nakazu zapłaty, co spowodowało, że uprawomocnił się on 6 października 2016 r.

Pismem datowanym na 26 października 2023 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakaz Sądu Okręgowego w Katowicach I Wydział Cywilny z 12 września 2016 r., I Nc 547/16.

Rzecznik Praw Obywatelskich na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 z późn. zm.; dalej: „ustawa o RPO”) w zw. z art. 89 § 1 oraz art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. z 2024, poz. 622 z późn. zm., dalej: „u.SN”), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości zaskarżył nakazu zapłaty w całości, podnosząc zarzut:

1. na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN:
1. naruszenia zasady ochrony konsumenta ustanowionej w art. 76 Konstytucji RP w zw. z art. 9 Konstytucji RP, poprzez niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanej, jako słabszej strony stosunku zobowiązaniowego i ograniczenie się przez Sąd Okręgowy do zastosowania wyłącznie przepisów k.p.c., bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z ochroną wynikającą z prawa unijnego, a w szczególności Dyrektywy 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. UE. L. z 1993, Nr 95, poz. 29) nakazującej ustalanie z urzędu istotnych w sprawie faktów poprzez pozyskanie od powoda dokumentów koniecznych do ustalenia

treści umowy kredytu i dokonania badania jej postanowień pod kątem abuzywności;

2. naruszenie prawa do zapewnienia odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnie z wymogami określonymi przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, wyrażającego sprawiedliwość proceduralną i w konsekwencji brak rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny sąd oraz wydanie rozstrzygnięcia w ramach postępowania nakazowego, które jako postępowanie o charakterze uproszczonym nie pozwoliło właściwie zbadać okoliczności sprawy doprowadzając do wydania niesprawiedliwego rozstrzygnięcia;
3. na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN.:
 1. rażącego naruszenie prawa procesowego, tj. art. 485 § 3 k.p.c. w zw. z art. 486 § 1 k.p.c. (według stanu prawnego w dacie orzekania), poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i wydanie orzeczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty, podczas gdy z uwagi na wątpliwości dotyczące stosunku podstawowego nie było podstaw do wydania nakazu zapłaty, a sąd był zobowiązany do skierowania sprawy na rozprawę, czego zaniechał;
 2. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm., dalej: „k.c”) w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentką), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentce.

W związku z tym Rzecznik Praw Obywatelskich, na podstawie art. 89 § 1 zdanie 1 u.SN, zaskarżonemu nakazowi zarzucił naruszenie zasady

demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, poprzez zaniechanie przez Sąd Okręgowy z urzędu ustalenia istotnych w sprawie faktów i pozyskanie od powoda dokumentów koniecznych do ustalenia treści umowy kredytu i dokonania badania jej postanowień pod kątem abuzywności. Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich Sąd Okręgowy zaniechał zbadania czy nakaz zapłaty nie naruszał unormowań chroniących pozwaną (konsumentkę) przed nieuczciwymi postanowieniami umowy i nie skierował sprawy do trybu zwykłego, przez co doprowadził do zachwiania równowagi w sferze ochrony prawnej pozwanej jako konsumenta, co w rezultacie doprowadziło do wsparcia działania przedsiębiorcy. Takie działanie zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich było nakierowane na wykorzystanie słabszej pozycji pozwanej, która nie była w stanie się skutecznie bronić. Procedowanie Sądu Okręgowego pozostało więc w sprzeczności z zasadą lojalności państwa wobec obywateli w procesie stosowania prawa.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o:

1. na podstawie art. 91 § 1 u.SN. uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania;
2. na podstawie art. 95 pkt 1 u.SN. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 388 § 1 k.p.c. z uwagi na grożącą pozwanej niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Tychach - Panią B. S. postępowania egzekucyjnego pod sygn. akt Km [...] wstrzymanie wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty do czasu zakończenia postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej;
3. na podstawie art. 95 u.SN. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c., dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z kopii dokumentacji dotyczącej postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Tychach B. S..

Powód pismem z 27 listopada 2023 r. wniósł odpowiedź na skargę nadzwyczajną Rzecznika Praw Obywatelskich domagając się:

1. oddalenie skargi nadzwyczajnej w całości, ponieważ w jego ocenie nie została ona oparta na usprawiedliwionej podstawie ogólnej, a Rzecznik Praw

- Obywatelskich zamiast wykazać w jaki skonkretyzowany sposób działanie Sądu Okręgowego było sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej próbował nadać systemowi ochrony konsumentów charakter absolutny poprzez niemające podstawy w przepisach prawa przeformatowanie zasad kontradyktoryjnego postępowania cywilnego we wszystkich sprawach z udziałem konsumentów, nałożenie na sądy powszechne pozanormatywnego obowiązku bycia „rzecznikiem konsumentów” ponad wymagany standard wynikający z zapewnienia rzetelnego postępowania, wyeliminowanie rozpoznania spraw konsumenckich z postępowań odrębnych, w szczególności trybu nakazowego, upominawczego czy uproszczonego (postulowane obligatoryjne kierowanie wszystkich spraw konsumenckich do trybu zwykłego), co nie wynika z zasad, na które powołuje się Rzecznik Praw Obywatelskich, a skutkowałoby w istocie ograniczeniem prawa do sądu poprzez niemożność uzyskania orzeczenia sądowego w rozsądnym terminie;
2. oddalenie skargi nadzwyczajnej w całości, ponieważ nie została ona oparta na usprawiedliwionych podstawach szczególnych, gdyż:
 1. chybiony jest zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., poprzez ich niezastosowanie w ramach kontroli skuteczności poszczególnych postanowień umowy kredytu, w sytuacji gdy powód wytaczając powództwo o zapłatę przeciwko pozwanej zaoferował w poczet materiału dowodowego umowę kredytu hipotecznego [...] nr [...] z 23 maja 2005 r., w efekcie czego Sąd Okręgowy przed wydaniem nakazu zapłaty musiał zapoznać się z jej treścią i dokonać kontroli jej postanowień; w ocenie powoda Rzecznik Praw Obywatelskich bazował na wadliwym i arbitralnym założeniu, że Sąd Okręgowy wydając nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w ogóle nie dokonał oceny postanowień umowy kredytu pod kątem abuzywności, w sytuacji gdy musiał rozstrzygnąć czy były spełnione przesłanki pozytywne (art. 498 § 1 k.p.c.) oraz nie zaistniały przesłanki negatywne (art. 499 § 1 k.p.c.) do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, a tym samym dokonał kontroli skuteczności postanowień umownych kształtujących stosunek zobowiązaniowy pomiędzy stronami; w

- ocenie powoda wadliwy konstrukcyjnie był zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., poprzez ich niezastosowanie, w sytuacji, gdy Rzecznik Praw Obywatelskich nie powiązał zarzutu niezastosowania tych przepisów z zarzutem naruszenia art. 65 k.c. poprzez wadliwą wykładnię postanowień umowy kredytu;
2. chybiony jest zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 k.c., poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy powód wytaczając powództwo o zapłatę przeciwko pozwanej zaoferował w poczet materiału dowodowego umowę kredytu, w efekcie czego Sąd Okręgowy przed wydaniem nakazu zapłaty musiał zapoznać się z jej treścią; Rzecznik Praw Obywatelskich bazował zaś na wadliwym i arbitralnym założeniu, że Sąd Okręgowy wydając nakaz zapłaty w ogóle nie dokonał oceny umowy kredytu pod kątem nieważności, w sytuacji gdy musiał rozstrzygnąć czy są spełnione przesłanki pozytywne (art. 498 § 1 k.p.c.) oraz nie zaistniały przesłanki negatywne (art. 499 § 1 k.p.c.) do wydania nakazu zapłaty, a tym samym dokonał kontroli ważności postanowień umownych kształtujących stosunek zobowiązaniowy pomiędzy stronami; ponadto w ocenie powoda wadliwy konstrukcyjnie był zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 k.c., poprzez jego niezastosowanie w ramach kontroli ważności umowy kredytu, w sytuacji gdy Rzecznik Praw Obywatelskich nie powiązał niezastosowania tego przepisu z zarzutem naruszenia art. 65 k.c. poprzez wadliwą wykładnię określonych postanowień Umowy kredytu;
3. chybiony jest zarzut, że działanie Sądu Okręgowego polegające na wydaniu zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym naruszyło zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, ponieważ Sąd ten zapewnił pozwanej prawo do sądu, w tym zachował minimalne standardy sprawiedliwości proceduralnej i rzetelności postępowania sądowego oraz jakkolwiek nie penalizował pozwanej; w ocenie powoda zarzucenie sądowi powszechnemu zarzutów rażącego naruszenia prawa, w sytuacji, gdy konsumenci, nie byli zainteresowani uruchamianiem sądowej kontroli było całkowicie nieuprawnione; stawiając ten zarzut Rzecznik

Praw Obywatelskich w istocie podważył dopuszczalność procedowania spraw w postępowaniach odrębnych z udziałem konsumentów i w ten sposób kwestionował racjonalność ustawodawcy.

Biorąc pod uwagę powyższe powód wniósł o wzajemne zniesienie kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym oraz oświadczył na podstawie art. 132 § 1 zd. 2 k.p.c., że odpis niniejszego pisma procesowego został nadany przesyłką poleconą na adres pełnomocnika procesowego pozwanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna nie zasługuje na uwzględnienie, albowiem zaskarżony nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Katowicach I Wydział Cywilny z 12 września 2016 r., I Nc 547/16 odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami

demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21). W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8). Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

Przechodząc do zasadniczych rozważań Sąd Najwyższy wskazuje, że Rzecznik Praw Obywatelskich w wywiedzionej skardze nadzwyczajnej podniósł przede wszystkim na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN zarzut rażącego naruszenie prawa procesowego, tj. art. 485 § 3 k.p.c. w zw. z art. 486 § 1 k.p.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i wydanie orzeczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty, podczas gdy z uwagi na wątpliwości dotyczące stosunku podstawowego nie było podstaw do wydania nakazu zapłaty, a sąd był zobowiązany do skierowania sprawy na rozprawę, czego zaniechał.

Odnosząc się do powyższego Sąd Najwyższy wyjaśnia, że w kontekście podniesionego zarzutu zasadniczym zagadnieniem prawnym i systemowym zarazem jest nie tyle ocena ważności samej umowy, ale to, czy prawomocny nakaz zapłaty można uznać za niezgodny z prawem w sytuacji, w której został wydany zgodnie z literalnie odczytanymi przepisami prawa procesowego.

Ponieważ zgodnie z art. 485 § 3 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 r.), sąd mógł wydać nakaz zapłaty, jeżeli bank dochodził roszczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty. W tym kontekście przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 czerwca 2004 r., IV CK 474 wyjaśnił, że dokumenty prywatne nie korzystają z domniemania zgodności z prawdą oświadczeń w nich zawartych, co

jednak nie oznacza, że są one niezgodne z rzeczywistością. O materialnej mocy dowodowej dokumentu prywatnego, zależnej od jego treści, rozstrzyga sąd według ogólnych zasad oceny dowodów zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. Wyciąg z ksiąg bankowych, który choć utracił w postępowaniu cywilnym walor dokumentu urzędowego, to jednak nadal pozostaje dokumentem prywatnym o dość szczególnym charakterze, skoro w myśl art. 485 § 3 k.p.c. mógł do ostatniej zmiany k.p.c. stanowić podstawę do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Samo zaś zaprzeczenie niezgodności treści powoływanych przez stronę powodową dokumentów z rzeczywistością nie podważa ich formalnej mocy dowodowej. Podlegają one ocenie według ogólnych zasad i skonfrontowaniu z całokształtem materiału dowodowego.

Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą sprawę podzieli powyższy pogląd, co nie pozwala na zaaprobowanie stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich, że wyciąg z ksiąg banku, jako dokument prywatny, pochodzący od banku w istocie nie prezentował mocy dowodowej, przez co Sąd Okręgowy powinien skierować sprawę na rozprawę. Zaznaczyć przy tym nadto wypada, że dowód w tym zakresie niewątpliwie obciąża stronę pozwaną (art. 232 k.p.c.), bowiem powód nie ma możliwości przeprowadzenia dowodu, że kredytobiorca nie dokonał wpłaty, gdyż wymagałoby to przeprowadzenia dowodu na okoliczność negatywną. Ponadto, z istoty postępowania nakazowego wynika, że sąd wydając nakaz zapłaty nie ma kognicji do badania okoliczności innych niż te wskazane w przytoczonym przepisie ustawy, tj. jego kognicja ogranicza się do zbadania autentyczności dokumentu. Dopiero w drugiej fazie postępowania nakazowego, w razie wniesienia zarzutów przez zobowiązanego (art. 493 § 1 k.p.c.), możliwe jest podnoszenie zarzutów materialnych odnoszących się podstawowego stosunku zobowiązaniowego (wyrok Sądu Najwyższego z 17 września 2004 r., V CK 60/04; uchwała Sądu Najwyższego z 18 marca 2005 r., III CZP 97/04; postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2014 r., II CSK 291/13).

We wniesionej skardze nadzwyczajnej Rzecznik Praw Obywatelskich podniósł dalej na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN. zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, poprzez ich i zaniechanie zbadanie istoty sprawy

(treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentką), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentce.

Ten zarzut również należy uznać za bezzasadny. W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Rzecznik Praw Obywatelskich podnosi bowiem, że powodem jej wniesienia było w istocie niezapewnienie pozwanej wymaganej ochrony prawnej i związanie jej postanowieniami umowy. Sama ta okoliczność nie wystarcza jednak do jej uwzględnienia. Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich wymaga oczywiście, aby przepisy prawa krajowego, na podstawie których toczy się postępowanie pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, nie zawierały rozwiązań prowadzących do osłabienia ochrony prawnej konsumenta przewidzianej przez przepisy tej dyrektywy (zob. wyroki TSUE z: 14 czerwca 2012 r., C-618/10, *Banco Español de Crédito SA*, pkt 55-57; 14 marca 2013 r., C-415/11, *Aziz*, pkt 62). Sąd Najwyższy ma przy tym świadomość i podkreśla, że obowiązki te spoczywają także na sądach, które w sprawach z udziałem konsumentów zobowiązane są do badania z urzędu postanowień umownych pod kątem ich abuzywności. Nie ulega też wątpliwości, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem wykładnię prawa UE ustaloną w orzeczeniu prejudycjalnym Trybunału Sprawiedliwości stosuje się z mocą wsteczną (tak np. wyrok TSUE z 10 lipca 2019 r., C 210/18, *WESTbahn Management*, pkt 44). W postępowaniu nakazowym strona pozwana miała jednak możliwość wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty. W postępowaniu tym dochodzi bowiem do przerzucenia ciężaru dowodu. Jeżeli więc dłużnik podnosi zarzuty odnoszące się do stosunku podstawowego, to na nim, a nie na wierzycielu, spoczywa ciężar ich wykazania. Strona pozwana zobligowana jest bowiem do podnoszenia twierdzeń i zarzutów oraz udowodniania ich (art. 493 § 1 k.p.c.). Sąd Najwyższy wyjaśnia dodatkowo, że zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 k.c., który reguluje kwestię oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Sam fakt prowadzenia licznych postępowań przez sądami polskim i trybunałami międzynarodowymi w sprawach, w których wydano nakazy zapłaty przekonuje, że materia jest złożona, jednakże jak w realiach niniejszej sprawy nie

zawsze może stanowić skuteczny zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego.

Ze wskazanych wyżej przyczyn niezasadny jest podniesiony na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN. zarzut naruszenia zasady ochrony konsumenta ustanowionej w art. 76 Konstytucji RP w zw. z art. 9 Konstytucji RP, poprzez niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanych, jako słabszej strony stosunku zobowiązaniowego i ograniczenie się przez Sąd Okręgowy do zastosowania wyłącznie przepisów k.p.c., bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z ochroną wynikającą z prawa unijnego, a w szczególności Dyrektywy 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. UE. L. z 1993, Nr 95, poz. 29) nakazującej ustalanie z urzędu istotnych w sprawie faktów poprzez pozyskanie dokumentów koniecznych do ustalenia treści umowy kredytu i dokonania badania jej postanowień pod kątem abuzywności. Nie można też podzielić zarzutu naruszenia prawa do zapewnienia odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnie z wymogami określonymi przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, wyrażającego sprawiedliwość proceduralną i w konsekwencji brak rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny sąd oraz wydanie rozstrzygnięcia w ramach postępowania nakazowego, które jako postępowanie o charakterze uproszczonym nie pozwoliło właściwie zbadać okoliczności sprawy doprowadzając do wydania niesprawiedliwego rozstrzygnięcia.

W tym miejscu Sąd Najwyższy odnosi się do przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, która wymaga odrębnego wykazania na konieczność jej wniesienia ze względu na zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Z art. 89 § 1 *in principio* u.SN wynika bowiem, że ta podstawa w sposób oczywisty nawiązuje do wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Artykuł 89 § 1 *in principio* u.SN powinien być także z tego powodu interpretowany w zgodzie z Konstytucją RP, z uwzględnieniem bogatego dorobku orzecznictwa i nauki prawa (por. B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2017, s. 181-193; W. Sokolewicz, M. Zubik, uwagi nr 30-38 do art. 2, w: L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. I,

Warszawa 2016, s. 127-140 wraz z cytowanym tam orzecznictwem). W uzasadnieniu podstawy ogólnej skargi nadzwyczajnej należy konkretnie wykazać, na czym polega niezgodność zaskarżonego orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, w szczególności przez: 1) wskazanie naruszonej zasady pochodnej wywiedzionej z art. 2 Konstytucji oraz 2) sposobu jej naruszenia. Przy konstruowaniu przesłanki ogólnej skargi skarżący nie jest ograniczony katalogiem zasad pochodnych sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie. Może on więc powołać się także na inną zasadę pochodną, pod warunkiem jednak, że szczegółowo przedstawi tok rozumowania, w drodze którego wywiódł taką zasadę z art. 2 Konstytucji RP.

Zdaniem Sądu Najwyższego Rzecznik Praw Obywatelskich temu obowiązкови nie sprostał. W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej odwołał się on bowiem do art. 89 § 1 u.SN. wskazując, że zarzuca zaskarżonemu nakazowi zapłaty naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, poprzez zaniechanie przez Sąd z urzędu ustalenia istotnych w sprawie faktów i pozyskanie od powoda dokumentów koniecznych do ustalenia treści umowy kredytu i dokonania badania jej postanowień pod kątem jej abuzywności. W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej przytoczone są nadto poglądy orzecznictwa dotyczące treści zasady demokratycznego państwa prawnego i składających się na nią zasad szczegółowych, jednakże brakuje spójnego wywodu, w którym wskazane zostałyby szczegółowe zasady naruszone przez zaskarżony nakaz zapłaty z wyjaśnieniem na czym naruszenie konkretnie polegało w okolicznościach podjęcia przez pozwaną obrony.

Sąd Najwyższy stwierdza w świetle powyższego, że fragmenty uzasadnienia skargi nadzwyczajnej, w których wspomniane zasady powiązane zostały z treścią rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego zostały sformułowane w sposób ogólny, a w większości ograniczone do deklaracji, że orzeczenie narusza zasadę sprawiedliwości społecznej. Rzecznik Praw Obywatelskich przykładowo podnosi, że w jego przeświadczeniu konieczność uwzględnienia skargi nadzwyczajnej pozostaje w zgodzie z odczuciem społecznym. Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich w okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy zaniechawszy zbadania abuzywności postanowień umowy kredytu i ustalenia konsekwencji ewentualnego

stwierdzenia ich abuzywności nie zapewnił ochrony zaufania, jakie konsument ma prawo w nim pokładać i naruszył w ten sposób art. 2 Konstytucji RP (s. 31 skargi nadzwyczajnej).

Sąd Najwyższy ponownie wyjaśnia, że Rzecznik Praw Obywatelskich nie podjął próby wykazania, z jakich przyczyn zapadłe orzeczenie jest niesprawiedliwe i dlaczego prawidłowe zastosowanie przepisów prawa, w tym powołanych norm Konstytucji RP, wymagałoby jego uchylecia. Jedyny fragment uzasadnienia, który wyraźnie łączy zasadę demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) z okolicznościami sprawy brzmi następująco: „Wobec nieskierowania sprawy do postępowania zwykłego, nakaz zapłaty wykorzystany został jako instrument, który zwiększył dysproporcję między stronami umowy”. Tak ogólnikowe stwierdzenie nie może jednak zostać uznane za wystarczające. Jest wyłącznie oceną dokonaną przez Rzecznika Praw Obywatelskich, której nie poparto żadną argumentacją. Brak jest tutaj przede wszystkim próby wykazania, że pozwana dochodziła obrony swoich praw. Sąd Najwyższy ponownie przypomina, że brak uzasadnienia przesłanki ogólnej występuje również wtedy, gdy skarżący przedstawia, nawet w obszerny sposób, treść zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, jednak bez odniesienia wywodów w tym zakresie do okoliczności sprawy (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 września 2020 r., I NSNc 51/19; z 27 stycznia 2021 r., I NSNc 98/20; z 30 czerwca 2021 r., I NSNc 61/20; z 2 marca 2022 r., I NSNc 467/21; z 6 kwietnia 2022 r., I NSNc 63/22; z 27 kwietnia 2022 r., I NSNc 241/21; z 11 maja 2022 r., I NSNc 188/21; z 18 maja 2022 r., I NSNc 37/22; z 21 czerwca 2022 r., I NSNc 185/21; z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 309/21; z 6 lipca 2022 r., I NSNc 525/21; z 7 lipca 2022 r., I NSNc 131/21; z 23 listopada 2022 r., I NSNc 105/22; z 18 stycznia 2023 r., II NSNc 14/23). W orzecznictwie wskazuje się, że również skarżący w uzasadnieniu przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej powinien wykazać, na czym konkretnie polega niezgodność zaskarżonego orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, w szczególności przez wskazanie naruszonej zasady pochodnej wywiedzionej z art. 2 Konstytucji RP oraz sposobu jej naruszenia (z 27 stycznia 2021 r., I NSNc 98/20; z 2 marca 2022 r., I NSNc 467/21; z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 309/21; z 6 lipca 2022 r., I NSNc 525/21).

W świetle powyższego Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

[SOP]

r.g.